

A photograph of a child in the foreground, seen from the back, holding a shiny, corrugated metal tin can to their ear. In the background, another child in a pink dress is also holding a similar tin can to their ear. The scene is outdoors, with a brick building and a green lawn visible. The overall tone is nostalgic and educational.

Teknikskifte

i Sveriges skolor

UR online med digital teknik

Den nya tekniken

Nedsläckningen av det analoga marknätet för televisionen har börjat. 2008 ska hela Sverige ha bytt till digitalt marknät.

Teknikskiftet påverkar naturligtvis också utbildningsprogrammen och på UR har vi arbetat hårt för att hitta den bästa lösningen för beställning och distribution av program. Den digitala tekniken öppnar nya möjligheter och ger pedagogiska fördelar, samtidigt som en del praktiska och juridiska problem måste lösas. Nu har vi hittat formerna för hur det kan fungera på bästa sätt för alla parter.

Snabb och enkel leverans av program via nätet!

Alla skolor som är uppkopplade till ett nätverk kommer med den digitala tekniken att kunna hämta hem utbildningsprogram via nätet. Precis som nu kommer utbudet av program att presenteras och kunna beställas via SLI och närmaste Mediecentral. Den stora skillnaden är att lärarna kan få programmet levererat direkt via sin dator. Minuten efter det att beställningen är gjord finns programmet i klassrummet! Genom att koppla datorn till en projektor kan programmet visas på en filmduk för hela klassen. Det kan också användas individuellt av enskilda elever eller i grupparbeten. Programmen kommer självklart också att finnas på dvd och cd-skiva.

Nytt avtal med kommuner och landsting reglerar upphovsrätten.

För att utbildningsprogrammen ska kunna användas av skolor och liknande verksamheter krävs ett juridiskt avtal mellan kommun/landsting och UR/Copyswede, som reglerar upphovsrättigheterna. Avtalet anger hur skolor, bibliotek och museer får använda programmen och hur användningen måste redovisas. UR förhandlar om och betalar alla upphovsrätter, men i gengäld måste vi få in statistik som visar hur mycket programmen har använts. Ett avtal har förhandlats fram mellan UR, Copyswede och Sveriges Kommuner och Landsting (SKL). Alla kommuner och landsting som ännu inte har skrivit på avtal kommer att få det via posten.

NORMALAVTALET OM NYTTJANDE AV UR-PROGRAM

I korthet innebär avtalet mellan kommun/landsting och UR/Copyswede följande:

- ✓ Avtalet gäller både av UR egenproducerade program och inköpta. För de dataöverföringar som avtalet medger finns snart över tusen tv-program och lika många radio-program tillgängliga i URs server. Från hösten 2006 kommer alla URs nyproducerade program att finnas på URs server. Under 2007 planeras även s.k. dvd-produktioner att finnas tillgängliga. Detta är produkter där UR indelar programmet i sökbara kapitel samt kompletterar med kringmaterial.
- ✓ Mediecentralerna får lagra URs program och dvd-produktioner i sin dator. Programmen kan lagras från URs sändningar eller från exemplar som levererats av UR. För att framställa kopior av dvd-produktioner och program för streaming krävs att förlagan överförs från URs server.
- ✓ Skolorna får inte själva lagra programmen eller dvd-produktionerna i sina datorer. Undantaget är för tillfälliga kopior i dator när skolan på egna dvd eller cd kopierar upp program eller dvd-produktion. För sådan kopiering krävs att programmet eller dvd-produktionen har överförts till skolan via datornätverk från Mediecentral eller UR. Skolorna får alltså för sin streaming av programmen inte lagra programmen i sina datorer. Skolans streaming skall göras med programmet datorlagrat hos Mediecentralen eller UR. All överföring och streaming sker via lösenordsskyddade datornätverk.
- ✓ Skolorna får enligt avtalet banda URs sändningar på egen dvd, cd, video- eller ljudkassett, eller av kopior av program som levererats direkt från UR. Dock förutsätts att skolorna kan lämna statistik.
- ✓ Förutom att programmen får visas i skolan, har enskilda elever med lösenord rätt att spela upp dem i sin hemdator, vilket är en fördel vid t ex distansutbildning. Det är dock förbjudet för eleven att kopiera programmen. Skolan måste utse skolpersonal som ansvarar för verksamheten och vid missbruk drar in enskilda elevers lösenord.
- ✓ Avtalet gäller skolor, bibliotek, museer och utbildningsverksamhet som är kommunal eller drivs av landstinget.
- ✓ Biblioteken får låna ut kopior av programmen (på dvd, cd, video- eller ljudkassett) och spela upp programmen i egna lokaler. Inga avgifter får tas ut för lån eller uppspelningar.
- ✓ Museer får spela upp program i egna lokaler, förutsatt att entrén är avgiftsfri.
- ✓ Friskolor kan teckna avtal direkt med UR/Copyswede.

Nytt digitalt distributionsnät

Från hösten 2006 kommer URs nyproducerade program att finnas på URs server. För att skolor, bibliotek och museer ska få tillgång till programmen finns en väl fungerande organisation med UR, SLI och Mediecentraler, som vi bygger vidare på.

URs tv-program sänds i SVT1, SVT2 och Kunskapskanalen, vissa även i SVT Europa och i kabel-tv-nätet. Våra radioprogram sänds

i P1, P2, P3 och P4.

UR bygger upp en server.

I servern finns alla våra utbildningsprogram för radio och tv lagrade för vidare distribution till Mediecentraler, universitet, högskolor och bibliotek.

Programmen kommer att finnas i tre olika format för streaming eller dvd-kopiering.

Streaming innebär att programmen överförs via dator. Beroende på vilken bredbandsuppkoppling skolan har, kan de välja mellan två streamingformat.

- ★ Filer avsedda för streaming i ett mindre format på 300 kbps (kilobit/sekund).
- ★ Filer för ett större streamingformat, 1.200 kbps (kilobit/sekund).
- ★ Det tredje formatet är Image-filer, som är avsedda för dvd-kopiering

Mediecentralerna levererar programmen.

Precis som nu betjänar Mediecentralerna flera skolor och kommuner. Detta ger klara stordriftsfördelar för kommuner och landsting, eftersom de kan dela på kostnaden för den gemensamma "utbildningsbutiken". Detta är inte minst viktigt nu när övergången till digitala sändningar gör att Mediecentralerna måste skaffa ny utrustning. I den nya digitala världen kan skolan få programmen levererade direkt via datornätverk. För de skolor som inte är uppkopplade till ett nät-

verk finns programmen att beställa på dvd eller cd-skiva.

Skolor som inte har tillgång till Mediecentral får tillgång till programmen genom att banda URs sändningar, eller genom att beställa kopior från UR. Skolan kan då kopiera programmet till egna dvd, cd, och video- eller ljudkassetter förutsatt att de lämnar statistik.

SLI står för informationen.

SLI har byggt upp ett användarvänligt system med en central databas som hanterar produktinformation om böcker och utbildningsprogram från ett 30-tal olika leverantörer. Genom www.sli.se kan lärarna enkelt söka information, logga in sig på sin lokala Mediecentral och beställa.

Alla funktioner som behövs för att även kunna hantera digitala program finns inom SLI och vi ser det som en fördel att fortsätta samarbetet. Detta är även ekonomiskt fördelaktigt för kommuner och landsting, jämfört med att varje Mediecentral annars skulle behöva bygga och underhålla sin egen databas.

SLIs inloggnings- och beställningssystem gör att de också kan leverera nödvändig statistik till UR om användning av de olika programmen. Information som vi behöver för att kunna betala upphovsrätterna.

Bättre pedagogik med ny teknik

Hur ska de som växer upp idag kunna värja sig emot all den information som strömmar mot dem?

Förr räckte det att läsa läxorna för att bli hyggligt allmänbildad. Nu behöver eleverna istället hjälp att sortera bort oviktig information och sätta in den viktiga i sitt sammanhang. Av den anledningen har undervisningen förändrats. Lärarna använder sig alltmer av tv- och radioprogram som kan förklara, förmedla känslor och upplevelser. Det är ett bra komplement i undervisningen och på Internet kan eleverna själva söka information. Med den digitala tekniken kommer det att bli ännu bättre!

Leverans på minuten!

Alla skolor som är kopplade till ett nätverk kan få leverans direkt av digitala tv-program.

Snabbheten har stor betydelse. Det är inte om två veckor läraren behöver en tv-film om mobbing, utan just nu när klassen är engagerad i problematiken. På samma sätt är det med andra ämnen, som t ex geografi, historia eller matte. Plötsligt uppstår ett behov av att vilja veta mer om någonting och då kan läraren beställa och få fram ett program redan till nästa lektion.

Lätt att plocka delar ur programmen.

Som lärare vill man kanske inte visa ett helt program, speciellt inte om det är långt. Det fina med digitalprogrammen är att de är indelade i avsnitt. En meny i början av programmet visar innehållet i de olika avsnitten, sedan är det bara att klicka på de avsnitt man vill se. Det här gäller både program i streamingformat (som levereras direkt till datorn) och dvd.

Välj undertext – eller ej.

I menyn för programmet kan man också välja om man vill ha det textat. För elever som har svenska som andraspråk, är det ett stöd med en undertext på svenska. Då kan de både se och höra språket. För språkprogram, t ex franska, finns det möjlighet att välja mellan ingen under-

text eller text på franska. De olika varianterna är redan inprogrammerade, det är bara att välja.

För individuell undervisning och egna arbeten.

I skolan bygger en stor del av kurserna på elevernas projektarbeten, likaså pågår försök att luckra upp timplanen för att nå friare undervisningsformer. När tv-programmen för skolan blir enklare att beställa och använda, kommer både lärare och elever att upptäcka nya användningsområden. Någon elev vill kanske träna spanska på egen hand, en annan utforska universum och en tredje hålla föredrag om Indien.

Kringmaterial medföljer.

Kringmaterial är sådant man får utöver själva programmet. Till URs digitala program medföljer t ex lärarhandledning, språkmanus och elevmaterial. Allt i samma "paket".

Samordnare: Ansa Sundh-Hedberg/UR

Copywriter: Annie Wildenstam/Wildenstam reklam

Foto: © Photonica/Johnér

Formgivning: Malin Rehnström/UR

UR online

Snabb och enkel leverans av program via nätet.

Hela utbudet av program finns på www.sli.se och www.ur.se

Distributionen av program, online eller på dvd/cd, sker
precis som nu via Mediecentralerna.

